УДК 94(093):(=161.2) – 054.72(044) Іван Полтавець-Остряниця

Бурім Д. В.

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО РУХУ В ЕМІГРАЦІЇ: ЛИСТИ ІВАНА ПОЛТАВЦЯ-ОСТРЯНИЦІ ДО АДОЛЬФА ГІТЛЕРА

Розглянуто діяльність Українського козацького руху в еміграції. Опубліковано листи Івана Полтавця-Остряниці до Адольфа Гітлера, які зберігаються у Федеральному архіві ФРН.

Ключові слова: *українська еміграція в Німеччині, Український козацький рух в еміграції, Українське Національне Козацьке Товариство, Український Національний Козацький Рух, Іван Полтавець-Остряниця, Адольф Гітлер.*

Рассмотрено деятельность Украинского казацкого движения в эмиграции. Опубликованы письма Ивана Полтавца-Остряницы Адольфу Гитлеру, которые хранятся в Федеральном архиве ФРН.

Ключевые слова: *украинская эмиграция в Германии, Украинское казацкое движение в эмиграции, Украинское национальное казацкое общество, Украинское национальное казацкое движение, Иван Полтавец-Остряница, Адольф Гитлер.*

The activity of Ukrainian Cossack Movement in exile is analyzed in the article. Ivan Poltavets-Ostryanytsa's letters to Adolf Hitler that are kept in the Federal Archives of the Federal Republic of Germany are published.

Keywords: *Ukrainian émigrés in Germany, Ukrainian Cossack Movement in exile, the National Ukrainian Cossack Association, Ukrainian Cossack National Movement, Ivan Poltavets-Ostryanytsya, Adolf Hitler.*

Після поразки Українських визвольних змагань 1917-1921 років велика кількість українських державних, громадсько-політичних діячів, військових, вчених та студіюючої молоді опинилась на еміграції. Однією з країн, де в міжвоєнний період сконцентрувались значні сили української еміграції, була Німеччина. По першій світовій війні на території Німеччини в таборах військовополонених перебувало, за різними оцінками, близько 100 000 українців, переважна більшість з яких повернулась на Україну. У 1920-ті – 1930-ті роки, за підрахунками сучасних дослідників, в Німеччині проживало приблизно 15 000 українців (крім того, тимчасова економічна еміграція з Західної України) [22; 23; 26-28]. Багато колишніх українських політиків, громадських та державних діячів Української народної республіки, Західноукраїнської народної республіки, Української держави, Директорії УНР, мешкали та працювали у міжвоєнний період в Берліні та інших містах Німеччини. Це гетьман України Павло Скоропадський, президент Західноукраїнської народної республіки Євген Петрушевич, президент Директорії УНР Андрій Макаренко, міністр закордонних справ Української держави Дмитро Дорошенко, посли УНР в Берліні Олександр Севрюк і Микола Порш та інші [22; 23; 26-28].

Українська еміграція в Німеччині між двома світовими війнами чисельно була набагато меншою, ніж у Польщі, Чехословаччині або Франції. Проте в 20-30-их роках XX століття в Німеччині були представлені основні напрямки української політичної еміграції: націоналістичний; монархістсько-гетьманський; ліберально-республіканський; соціал-демократичний. Саме в цій країні знаходились головні центри українського націоналістичного та консервативно-монархічного гетьманського рухів. В 1920-ті

роки в Берліні знаходилась також і штаб-квартира Комуністичної партії Західної України. Столиця Німеччини у міжвоєнний період була одним з центрів української еміграції в Європі, де був представлений весь український емігрантський партійно-політичний спектр. Як зазначав дослідник української еміграції В. П. Трощинський, «*значимість центру української міжвоєнної еміграції у Німеччині визначалась не так кількісними параметрами, як активністю його провідних діячів, їх зв'язками серед певних політичних і урядових кіл цієї країни, серйозним впливом, що його справляв цей центр на інші українські еміграційні осередки на європейському терені й навіть на ті, котрі знаходились за океаном*» [26, с. 33-34].

В Німеччині в міжвоєнний період знаходився також і центр українського козацького руху в еміграції. У 1920-ті – 1930-ті роки було утворено низку товариств та організацій українського козацтва на еміграції, які вели свою тяглість від Всеукраїнського з'їзду Вільного Козацтва, який відбувся у жовтні 1917 року у Чигирині [17; 19; 20; 26].

Так, у вересні 1920 року в Берліні була створена закордонна організаційна група Українського Національного Вільнокозацького Товариства, яку очолив Іван Полтавець-Остряниця [19, с. 286]. Влітку 1921 року в результаті об'єднання закордонної організаційної групи Українського Національного Вільнокозацького Товариства та групи Василя Вишиваного у Відні було засновано Українське Національне Вільнокозацьке Товариство на чолі з Василем Вишиваним (ерцгерцог Вільгельм Габсбург) [19, с. 286].

В жовтні 1922 року паралельно з функціонуючим у Відні Українським Національним Вільнокозацьким Товариством в Берліні було утворено Українське Козацьке Товариство на чолі з колишнім командувачем Армії УНР, генералом Михайлом Омеляновичем-Павленком (генерал був автором статуту Товариства).

Після конфлікту між В. Вишиваним та І. Полтавцем-Остряницею, останній разом зі своїми прибічниками виходить зі складу Українського Національного Вільнокозацького Товариства та в січні 1923 року засновує нове об'єднання – Українське Національне Козацьке Товариство (УНАКОТО), з місцем осідку в Мюнхені. Згідно з статутом, завданням Товариства було визначено: «*установлення Національної Диктатури, опертої на національне Козацьке Військо, створене на його історичних традиціях, позаяк під час відбудови Української Держави та встановлення Українським Козацьким Народом конечних форм це єсть єдина форма, яка відповідатиме національним завданням в розумінню розвою культури й могутності, та повної охорони від спроб наших ворогів в друге підбити Україну під себе*» [30, арк. 1 зв.].

На початку 1920-х років І. Полтавець-Остряниця встановлює зв'язки з російськими монархічними організаціями (генерал Василь Біскупський) та націонал-соціалістичним рухом в Німеччині, зокрема з його провідниками А. Гітлером, А. Розенбергом та ін. [31-34]. 20 квітня 1923 року І. Полтавець-Остряниця пише листа до Адольфа Гітлера та долучає до нього складену ним самим аналітичну записку «Огляд сучасного стану та взаємовідносин усередині Українського Національного Козацького Товариства» (*див.: документи 1, 2*) [31, Bl. 4088-4100]. Ці стосунки виявлялись з різною інтенсивністю та зберігались до 1945 року. Вони значно активізувались з приходом націонал-соціалістів до влади в Німеччині у 1933 році.

У 1935 році, маючи на меті здійснити певне оновлення козацького руху на еміграції та адаптувати його до нових реалій політичного життя Німеччини, І. Полтавець-Остряниця оголошує про ліквідацію Українського Національного Козацького Товариства та створення нової організації – Українського Національного Козацького Руху (скорочено УНАКОР). Згідно зі статутом, мета Українського Національного Козацького Руху «*є окреслена досить яскраво і полягає в потребі організації НОВОГО специфічного Українсько-козацького націонал соціалістичного, фашистського укладу народного життя, який є утрунтований через історично-державну ідею на засадах національно-християнської моралі, скерованої,*

як проти комуністичного, так і – капіталістичного інтернаціоналу» [11; 17, с. 286].

27 травня 1935 року Іван Полтавець-Остряниця звертається листовно до Адольфа Гітлера з черговою пропозицією про співпрацю (*див.: документ 3*) [Bl. 162-163].

В своїх намаганнях встановити контакт та співпрацювати з урядовими та партійними колами Німеччини він не був одиноким. Представники різних течій української політичної еміграції, конкуруючи між собою, з одного боку за популярність та вплив серед емігрантів-українців, а, з іншого – за лояльність та затребуваність з боку німців, намагалися вибудувати стосунки з політичними партіями, державними та урядовими структурами Німеччини. З Міністерством закордонних справ Німеччини, Міністерством оборони, Головним військовим командуванням, Абвером, партійними структурами НСДАП (зокрема, Зовнішньополітичним відомством) тощо співпрацювали як українські націоналісти, так і монархічно-гетьманські структури [3; 4; 6-8; 12-14; 16; 17; 19; 20; 22; 24; 27; 31-34]. Варто зазначити, що при цьому був певний інтерес до українських громадсько-політичних організацій з німецького боку.

На жаль, ми не маємо у своєму розпорядженні листів-відповідей на листи-звернення І. Полтавця-Остряниці та можемо лише опосередковано (з інших джерел) судити про те, яким саме було ставлення німецьких державних діячів та керівництва НСДАП до українського козацького руху та його лідера Івана Полтавця-Остряниці.

Так, в листі до Дмитра Андрієвського від 28 квітня 1933 року, оцінюючи стосунки між різними українськими політичними угрупованнями та німецькою стороною, провідник Організації Українських Націоналістів Євген Коновалець, зокрема писав: «…*справа Полтавця є зліквідована ... Чи дійсно Ви вважаєте сусідів Карпата*[1] *такими наївними та думаєте, що вони не розуміють того, що ми є організація з традицією, апаратом, зв'язками, пресою, а П[олтавець]-О[стряниця] і К[ожевников] є одиниці, які нікого за собою не мають. Чи думаєте, що сусідам Карпата заімпонує та обставина, коли б навіть К[ожевникову] вдалося приєднати для себе чи для П[олтавця]-О[стряниці] ще кількох емігрантів? Чи не балакав я Вам уже досить часто про те, що критерієм оцінки з боку чужинців поодиноких українських організацій не є те, скільки вони згуртують біля себе емігрантів, а тільки, чи і до якої міри ті організації мають ґрунт на українських землях*» [8, с. 360].

Є. Коновалець мав повне право так писати та мав рацію. Дійсно на той час на теренах Німеччини домінували ідеологічно та політично дві українські партійно-політичні течії: націоналістична (Організація Українських Націоналістів) та монархічна (Гетьманський Центр), які були представлені українськими громадсько-політичними організаціями: Українським Національним Об'єднанням в Німеччині (УНО) та Українською Громадою в Німеччині відповідно. Проте, на нашу думку, німецькі державні, урядові та партійні структури намагались вести діалог і співпрацювати з усіма українськими політичними групами (в тому числі й з Українським Національним Козацьким Рухом та його лідером І. Полтавцем-Остряницею), безумовно, достатньо реалістично оцінюючи силу й можливості кожної з них та використовуючи їхні можливості в своїх інтересах.

Запропоновані листи Івана Полтавця-Остряниці до Адольфа Гітлера від 20 квітня 1923 р. (*документ 1*) [31, Bl. 4088] та від 23 травня 1935 р. (*документ 3*) [32, Bl. 162-163], а також аналітична записка «Огляд сучасного стану та взаємовідносин усередині Українського Національного Козацького Товариства», складена 10 квітня 1923 року І. Полтавцем-Остряницею (*документ 2*) [31, Bl. 4089-4100], друкуються вперше. Щоправда, лист від 23 травня 1935 р. (*документ 3*) [32, Bl. 162-163] є частково відомим дослідникам в Україні, головним чином за окремими цитатами з монографії дослідника Володимира Косика «Україна і Німеччина у Другій світовій війні» [14; 17; 19; 20]. В публікації ми подаємо повні тексти листів Івана

[1] *Карпат – псевдонім Ріко Ярого. Сусіди Карпата – німці. Карпати, Карпатівський ґрунт – кодова назва Німеччини.*

Полтавця-Остряниці та аналітичної записки з українським перекладом.

Опубліковані в додатках документи зберігаються у фондах Федерального архіву Федеративної Республіки Німеччини в місті Кобленці (Bundesarchiv Koblenz) – в особовому фонді Адольфа Гітлера та фонді Рейхсканцелярії. Мова оригіналу та правопис збережені. Скорочення в тексті розшифровані в квадратних дужках. З німецької переклав Дмитро Бурім.

Документи:

1.

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Adolf Hitler.
München

Die Ukrainische Nationale Kosakenvereinigung sendet Ihnen im Namen aller ihrer Organisationen als dem nationalen Führer des Deutschen Volkes ihre herzlichsten Glückwünsche zum heutigen Tage, indem sie zugleich der Hoffnung Ausdruck gibt, dass der Tag nahe ist, an dem allen national gesinnten Völkern der Sieg über die Internationale beschieden ist.

Im Nehmen des Rates der Generalältesten der Ukrainischen Nationalen Kosakenvereinigung
der ehemalige bevollmächtigte Ataman und Kosaken-
Kanzler der Hetmansregierung

Poltawetz v. Ostranitza (підпис)

München 20. April 1923.

Bundesarchiv Koblenz. Hitler, Adolf (1889-1945). Nahlass. Nr. 1128. Blatt 4088.

Переклад

Його Високоповажності
Пану Адольфу Гітлеру
в Мюнхені

Українське Національне Козацьке Товариство від імені всіх своїх організацій передає Вам, національному вождеві німецького народу, сердечні вітання до сьогоднішнього святкового дня, та водночас висловлює надію на те, що близьким є день, коли всі національно свідомі народи одержать перемогу над Інтернаціоналом.

Від імені Ради Генеральної старшини Українського Національного Козацького Товариства
колишній повноважний отаман та козацький канцлер Гетьманського уряду
Полтавець фон Остряниця (підпис)

Мюнхен, 20 квітня 1923 року

2.

Geheim.

Übersicht der augenblicklichen Lage und der Verhältnisse innerhalb der Ukrainischen Nationalen Kosaken–Vereinigung.

den 10. April 1923.

Die Ukr[ainische] Nat[ionale] Kosaken–Vereinigung baut ihre gesamte Arbeit auf den Resolutionen des Allukrainischen Kosakenkongresses vom 3. Oktober 1917 auf. Sie zählte zur Zeit, da sich die Organisation auf dem Gebiet der Ukraine befand und dort wirkte, 50 000 Mitglieder.

Als eigentliche Kampfesorganisation trug die Vereinigung schon damals einen dem Faszismus verwandten Charakter und spielte bei der Wiederherstellung des Hetmantums in der Ukraine (1918) eine entscheidende Rolle.

Mit dem Sturz des Hetmans (4. Sept. 1920) verlegte die Ukr[ainische] Nat[ionale] Kosaken–Vereinigung ihre Arbeit ins Ausland, wo sie auch weiter unter der Leitung ihres ursprünglichen Organisators, des Heeresataman (Oberdirigenden der Kosakenarmee) Oberst v. Poltawetz-Ostranitza, tätig war.

Nachdem sie ein gewisses Vorbereitungsstadium hatte, ist die Vereinigung zu einer militärisch-politischen Organisation ausgestaltet worden, die sich dem Programm und den Zielen des National-Sozialismus und Faszismus anschliesst. Da sie in dieser Richtung lebhafte Unterstützung von Seiten der deutschen nationalen Kreise fand, hat sie München als zeitweiligen Ausgangspunkt ihrer Arbeit gewählt, von aus sie die Organisation der ukrainischen nationalen Kreise sowohl innerhalb der Emigranten, als auch im Besonderen auf dem Ukrainischen Gebiet selbst in Angriff genommen hat.

Einen gewissen Aufenthalt bei der Arbeit, d. h. eine Beeinträchtigung derselben erfuhr die Ukr[ainische] Nat[ionale] Kosaken-Vereinigung durch die zeitweilige Mitbeteiligung der Gruppe des Oberst Wassily Wyschiwanny, deren Vorgehen, wie sich alsbald zeigte, mehr negative, als positive Folgen für die Gesamtarbeit der Vereinigung nach sich zog. W. Wyschiwanny und seine Anhänger hatten sich der Nationalen Kosakenvereinigung nur bedienen wollen, um sich mit ihrer Hilfe den Weg zur Herrschaft über die Ukraine zu ebnen. Eine tatsächliche Autorität aber genoss Wyschiwanny innerhalb der ukrainischen nationalen Kreise nicht, was auch aus der Tatsache ersichtlich ist, dass er nach dem Bruch mit der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken–Vereinigung völlig in Vergessenheit geraten ist.

Gegenwärtig hat sich der Wirkungskreis der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken–Vereinigung folgendermassen gestaltet:

I. München.

In München ist seit dem 1. März d. J. die Hauptkanzlei der Ukr[rainischen] Nat[ionalen] Kosaken–Vereinigung eröffnet worden, die bis zu dem Augenblick, da in München gleichfalls der Rat der Ukr[ainischen] Generalältesten als gesetzgebende Körperschaft und zentrale Organisation seinen Sitz nehmen wird, als leitende Institution der Kosakenschaft zu betrachten ist.

Sie unterhält von hier aus folgende Verbindungen:

II. nach Berlin.

Der Vertreter der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken–Vereinigung in Berlin und zugleich Herausgeber der Zeitung der Vereinigung, die unter dem Namen «Der Ukrainische Kosak» erscheint, ist Oberst Nowochatzky. Dieser hat in letzter Zeit die Verbindung mit allen nationalen ukrainischen Organisationen Berlins sowohl, als auch innerhalb der deutschen Gefangenenlager aufgenommen.

Er hat persönlich Zweigstellen der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken–Vereinigung in den Lagern «Wünsdorf» und «Salzwedel» ins Leben gerufen, denen 200–250 Kosaken und Offiziere angehören. Als Ergebnis seiner bisherigen Arbeit teilt er uns mit, dass die neu erscheinende Zeitschrift («Der Ukrainische Kosak») mit ihrer offennationalen und anti-jüdischen Einstellung sowohl auf die Berliner Kolonie der ukr[ainischen] Emigranten, als auch in den Lagern den

lebhaftesten Eindruck hervorgerufen hat, so dass 3/4 ihres gesamten Bestandes unbedingt als gleichgesinnt anzusprechen sind und dass wir mit einem sicheren Erfolg der von uns angestrebten Ziele rechnen dürfen, wenn es uns gelingt, alle energischen Elemente an uns zu ziehen.

Als Beweis dafür, dass die Zeitung tatsächlich bedeutenden Einfluss geniesst, ist der Umstand anzusprechen, dass die Kommunisten einen Überfall auf Oberst Nowochatzky verübt haben, als dieser von einer Kosakenversammlung im Lager Wünsdorf zurückkehrte. Ebenso geben viele Briefe aus Berlin und den Lagern der gleichen Stimmung Ausdruck, da in ihnen die Bitte um möglichst umfangreiche Zusendung der Zeitung ausgesprochen wird, damit für weiteste Verbreitung derselben gesorgt werden kann.

III. Danzig.

Die Verbindung mit Danzig wird durch Oberst Pawljuk aufrechterhalten, der die dortige Ukrainische Organisation leitet.

An sich hat die Organisation in Danzig keine besondere Bedeutung, doch interessiert sie uns insoweit, als sie wie gleichen Ziele mit uns verfolgt. Ausserdem erhalten wir durch die gelegentlich Verbindung mit der Heimat und im Besonderen mit den in Polen internierten Teilen der Ukrainischen Armee.

IV. Prag.

Unser Bevollmächtigter in Prag ist Oberstleutnant Gorbanjuk, der zugleich Bevollmächtigter des Allukrainischen Zentral-Komités der Aufständischen ist, durch welches er beauftragt wurde, die Verbindung mit allen nationalen Verbänden im Auslande und ebenso mit den ausländischen nationalen Vereinigungen zu unterhalten, die sich in gleicher Weise die Bekämpfung der Internationale zur Aufgabe gestellt haben.

Die Verbindung mit Oberstleutnant Gorbanjuk ist für uns sehr wichtig, da wir dadurch in unmittelbaren Kontakt mit dem Hauptzentrum der Aufständischen-Bewegung treten.

Gorbanjuk soll Ende April oder Anfang Mai in die Ukraine reisen, um dem Zentral-Komité über den Stand der nationalen Bewegung im Auslande Bericht zu erstatten. Vor seiner Abreise wünscht er Rücksprache mit mir zu nehmen, da er überzeugt ist, dass es ihm bei Gelegenheit seines Aufenthalts in der Ukraine gelingen wird, feste Beziehungen zwischen dem Zentral-Komité der Aufständischen und der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung herzustellen.

Während seines Aufenthalts in Prag ist es ihm gelungen, nationale Vereinigungen innerhalb der ukrainischen Studenten und der in der Tschechoslowakei internierten Kriegsgefangenen zu begründen.

Eine eingehende Darlegung des von ihm bisher Erreichten hat er mir für die nächste Zeit in Aussicht gestellt.

V. Kalisch.

In Kalisch ist General Udowitschenko unser Bevollmächtigter und zugleich Initiator der dortigen Arbeit. Er war früher Leiter des Stabes der Ukrainischen Armee und steht in unmittelbarer Verbindung mit den verschiedenen Abteilungen der Ukr[ainischen] Armee und den Stäben, die z[ur] Z[ei]t in Polen interniert sind und deren Bestand ca. 15 000 Mann bilden. Die Arbeit wird ihm augenblicklich noch dadurch wesentlich erleichtert, dass sein Bruder, General Alexander Udowitschenko Kommandierender dieser Armee ist. Auch ich bin mit demselben gut bekannt.

Laut den mir durch General Udowitschenko gegebenen Nachrichten ist diese Truppe durchaus national gesinnt. Die Zeitung «Der Ukrainische Kosak» hat grossen Eindruck gemacht und es besteht die Hoffnung, dass mit Hilfe des Kommandierenden auch dieser Truppen teil sich ganz entschieden der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung anschliessen wird. Überall sind bereits kleine Einheiten der Organisation tätig.

Wie uns mitgeteilt wird, besteht eine so gute Disziplin innerhalb dieser Truppe und ist die Autorität der Kommandostellen so stark *(нерозбірливо – Д. Б.)* befestigt, dass dieselbe bereit ist, sobald es erforderlich sein sollte, an einem Feldzug teilzunehmen.

In voller Erkenntnis dieser Tatsache sind die Polen und die Franzosen eifrig bemüht, die Armee zu spalten und sie vor allen Dingen des Oberkommandos zu berauben. Den letzten Mitteilungen zufolge beabsichtigen die Polen aus den internieren Ukrainern eine Division zu formieren, die gegen Litauen eingesetzt werden soll und die Franzosen beabsichtigen 200 Offiziere nach Paris an die Kriegsakademie zu bringen. Nach Ansicht Udowitschenkos wird jedoch weder der eine noch der andere Plan gelingen, da die Truppe sich einer Teilung widersetzt und fest zusammenhält. Doch ist der Druck, den die Polen ausüben, so stark, dass General Udowitschenko darum nachsucht, so bald, als möglich eine Überführung der Truppe nach einem andern, der Ukraine sympathisch gegenüberstehenden Staat einzuleiten.

Petljura hat jegliche Popularität eingebüsst und hat weder im Volk noch in der Armee noch irgendwelche Anhänge.

Die Armee aber wird, wie Gen[eral] Udowitschenko sich äussert, derjenige fest in der Hand haben, der ihr im geeigneten Augenblick beisteht, sie organisiert und sie gegen den Feind führt.

VI. Pszemysl.

Unser Bevollmächtigter in Pszemysl ist General Neilo, der unter meinem Kommando seinerzeit Stabschef der Hauptkanzlei der Ukr[ainischen] Armee z[ur] Z[ei]t der Hetmansregierung war.

Er ist z[ur] Z[ei]t ausschliesslich mit der Organisierung der nationalen Kreise Galyziens beschäftigt.

Die Ukr[ainische] Nat[ionale] Kosaken-Vereinigung und ihr Programm findet, wie Gen[eral] Neilo berichtet, lebhafteste Sympathie bei der Bevölkerung.

Wenn die Ukr[ainische] Nat[ionale] Kosaken-Vereinigung imstande ist, in ihrer Arbeit ganz Galyzien zu umfassen, so wäre bei dem Hass, der innerhalb der galyzischen Ukrainer gegen Polen besteht, – mit einer allgemeinen Erhebung Galyziens gegen zu rechnen.

Durch den Mangel an Geldmitteln ist die Arbeit Gen[eral] Neilos jedoch sehr erschwert, wenn es ihm auch gelungen ist, die Verbindung mit einer Reihe örtlicher Organisationen aufzunehmen und auch hier und da die Grundlage für die Propaganda und Organisation kleiner Kampfeinheiten der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung zu legen.

VII. Lwow. (Lemberg)

Unsere Verbindung mit Lwow wird unmittelbar durch den Verband der Ukrainischen Studentenschaft unterhalten, die sich ganz zu den Zielen und Aufgaben der Ukrainischen Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung bekennt und bereit ist, die Arbeit in ganz Ost-Galyzien aufzunehmen, unter der Voraussetzung, dass wir ihnen für die erste Zeit Instruktoren zur Verfügung stellen und ihnen wenigstens zeitweilig eine gewisse Geldunterstützung gewähren können. Der Verband der Ukrainischen Studentenschaft ist jedenfalls die aktivste Organisation und verfügt auch über umfassende Beziehungen zur Ukraine.

VIII. Wien.

Die Tätigkeit der in Wien bestehenden ukr[ainischen] Organisationen ist eine rein diplomatische und wird von Dr. Halip, Dr. Bihary, Dr. Andrijewsky und Professor Iwassjuk geführt, deren Aufgabe es ist, im Besonderen die ausländischennationalen Kreise über die Ukrainische Frage zu orientieren. Sie stehen ausserdem in engem Zusammenhang mit den ukrainischen Kreisen Wiens, die sie über die nationale Bewegung in der Ukraine auf dem Laufenden erhalten.

IX. Lausanne,

Unser Bevollmächtigter in Lausanne ist Dr. Stepankowsky dessen Aufgabe gleichfalls eine rein diplomatische ist und darin besteht, die ausländischen Kreise über die Ukrainische Frage zu informieren.

X. Budapest.

Vertreter der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung in Budapest ist Dr. Stassiw (Ukrainischer Botschaftsrat). Seine Aufgabe besteht in der Aufrechterhaltung der Beziehungen zu den Ungarischen nationalen Kreisen.

XI. Die Balkanstaaten.

In den Balkanstaaten ist Dr. Gortschinsky für die Organisation der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung tätig und ausserdem die Ukrainische Gesellschaft «Proswita» in Agram.

Dr. Gortschinskys Arbeit erstreckt sich im Besonderen auf die ukrainischen Heeresangehörigen der Wrangel-Armee.

Auch hier könnte, den letzten Mitteilungen zufolge, die Arbeit erfolgreich durchgeführt werden, doch nur unter der Voraussetzung, dass die Organisation derselben materiell unterstützt würden.

Da die versch[iedene] Truppenteile der Wrangelarmee sowohl in Serbien, als in Bulgarien weit im Lande verstreut sind, so sind häufige Reisen erforderlich.

XII. Bukarest.

In Bukarest ist der Ukrainische Gesandte Professor Matzijewitsch für die Organisation der Ukr[ainischen] Nat[ationalen] Kosaken-Vereinigung tätig. Seinen letzten Mitteilungen zufolge hat die Ukrainische Nationale Kosaken-Vereinigung hier viel Erfolg und ihre Tätigkeit könnte leicht auf das Ukrainische Gebiet übertragen werden, wenn das Zentrum der Organisation ebenfalls in die Nähe der Ukrainischen Grenze verlegt würde und zugleich die Sicherheit für die erforderlichen Geldmittel gegeben wäre. – In Bezug auf das Letztere hofft Professor Matziewitsch von der Rumänischen Regierung bestimmte Zusagen erlangen zu können. Er erbittet daher von mir bestimmte Weisungen, in welcher Richtung er die Sache zu führen habe. Da sich mir zunächst keinerlei materielle Aussichten für die Möglichkeit einer Verlegung der Zentralleitung der Ukr[ainischen] Nat[ionalen] Kosaken-Vereinigung nach der Ukrainischen Grenze bieten, habe ich bis zur Klärung dieser Frage, sowie der gegenwärtigen Verhältnisse dort, die eingehende Behandlung der ganzen Frage hinausgeschoben.

Als Bekräftigung der Ansichten Matzijewitschs bezüglich der Verlegung der Tätigkeit der Ukrainischen Nat[ationalen] Kosaken-Vereinigung auf das Ukrainische Gebiet selbst ist auch ein Schreiben des Atamans der Aufständischen des Jekaterinoslawschen Gouvernements, des Ataman Gorbunow, eingetroffen, in dem der Ataman das Eintreffen unserer Zeitung in der Ukraine bestätigt und gleichfalls für eine Verlegung der Zentralleitung in die Nähe des Ukrainischen Gebiets eintritt.

XIII. Kischinew.

Hier befinden sich die Vertreter des Ataman Iskra, – Rjäbokonj und Iwanowsky, welche die Mission haben, dauernd die Fühlung mit dem Ataman Iskra aufrechtzuerhalten, der sich z[ur] Z[eit] zwecks Durchführung bestimmter Operationen im Ukrainischen Gebiet befindet und in festen Vertragsbeziehungen zur Ukrainischen Nationalen Kosaken-Vereinigung steht.

Anfang März sind dort schriftliche Anordnungen und Aufrufe Iskras eingelaufen, aus denen hervorgeht, dass Iskra sich z. Zt. im Rayon: Tiraspol – Rowno – befindet und dass die ihm angeschlossen Atamans in dem Rayon: Dubossary – Balta – Olwiopol – NowoUkrainka – Jelisawetgrad – Sidnewka – Nikolajew – Odessa und im nördlicher gelegenen Rayon: Korostenj – Tschernigow – Kiew – Fastow – Kassatin operieren.

Auf all seine Anfragen bezüglich einer Erweiterung der Aufstandsbewegung sind Iskra ganz bestimmte Weisungen und Richtlinien dahingehend übermittelt worden, dass er unproduktive Aktionen vermeiden solle und zunächst seine ganze Aufmerksamkeit einer geordneten Vorbereitung des Partisankrieges zuwenden solle. Auch hat er die Weisung erhalten, vor allen Dingen den Rayon: zwischen Dnjestr – Kadyma – Bug bis zu dem Zeitpunkt entschieden zu behaupten, als bis dem Oberst Gorbunow gelungen sein wird, in unmittelbaren Kontakt mit dem Allukrainischen Zentral-Komité der Aufständischen zu treten.

Meine Ausführungen bezüglich der bisher von uns durchgeführten Arbeit beschliessend, möchte ich noch im Besonderen darauf verweisen, dass die von uns herausgegebene Zeitung («Der Ukrainische Kosak») gegenwärtig schon in der Ukraine verbreitet wird und den an uns gelangten Nachrichten zufolge dort ihres ausgesprochen anti-jüdischen und anti-bolschewistischen Charakters wegen viele Anhänger findet.

Den Nachrichten aus der Ukraine zufolge ist auch zu erwarten, dass es im Frühjahr, nach der ersten Aussaat jedenfalls zu Volkerhebungen kommen wird.

Die Ziele des National-Sozialismus, die für die Ukraine in der Form einer nationalen Kosakenbewegung von uns verfochten werden, müssen fraglos die Sympathien der Massen erwecken, so dass eine Zusammenfassung derselben unter dieser Parole zum Kampf gegen die Internationale durchaus möglich erscheint.

In Galyzien und den von Polen besetzten Gebieten der Ukraine sind infolge der Annexion Galyziens durch Polen die Vorbedingungen für eine Erhebung unmittelbar gegeben und die Freiheitsbewegung hat dort bereits eingesetzt.

Meines Erachtens wäre es im Augenblick nicht schwer, sich dieser Bewegung zu bemächtigen, was entschieden vorteilhaft wäre und in dem Falle möglich, wenn die deutschen Nationalisten imstande wären, die Bewegung sowohl materiell, als moralisch zu unterstützen. Dies wäre leicht durchzuführen, da die Bewegung auch im Interesse Deutschlands liegt.

Sollten in dieser Richtung irgendwelche positive Absichten deutscherseits bestehen, so wären wir jeden Augenblick bereit, in der Sache die erforderlichen Schritte zu unternehmen und unverzüglich die entsprechenden Leute aus Galyzien hierher zu berufen, um an die Organisation einer Zentralleitung der Aufständischen Bewegung für Galyzien zu gehen.

Das weiteren möchte ich erlauben, noch darauf zu verweisen, dass die von uns begonnene Arbeit ausser den oben erwähnten bisherigen Ergebnissen noch weit grössere Erfolge ermöglichen würde, wenn es uns gelänge in München einen, wenn auch nicht zahlreichen, so doch gut funktionierenden Zentral-Apparat zu schaffen:

a) München zunächst als Sitz der General-Rada der Kosaken-Ältesten in Aussicht zu nehmen,

b) die Hauptkanzlei hier zu vergrössern,

c) die von uns herausgegebene Zeitung zu erweitern,

d) die Herausgabe verschiedentlicherer populären Schriften über die Kosakenschaft, den National-Sozialismus und andere nationale Volksbewegungen etc. herauszugeben,

und

e) den Zusammenhang mit den versch[iedenen] Vereinigungen der Kosakenschaft im Auslande zu fördern und zu unterstützen und vor allem, die Bewegung in der Ukraine selbst fest zu organisieren, – wozu im Besonderen eine Schule für Instruktoren und Propagandaleiter im Umfang für etwa 30–50 Mann, mit einem Kursus von 2 Monaten zu begründen wäre, die dann imstande wäre, im Laufe eines halben Jahres eine gewisse Anzahl von Leuten heranzubilden, die sowohl militärisch, als praktisch Bescheid wüssten in Bezug auf die Durchführung des National-Sozialismus und die Führung des Partisan-Krieges.

Unter diesen Voraussetzungen würden wir unter möglichst geringen Ausgaben und innerhalb einer mög[lichen] kurz gesetzten Frist die Ukraine und Galyzien unter unsern Einfluss bringen, deren Bevölkerung ihrem Charakter nach die energischste von dem versch[iedenen] Völkerschaften Ost-Europas ist.

Eine derartig gut organisierte Bewegung würde sich alsbald auf ganz natürliche Weise fortsetzen und lawinenmässig anwachsen, wobei zu berücksichtigten ist, dass sie in erster Linie wiederum die besonders kriegerisch veranlagten Stämme am Don, Kubanj, Terek und im Kaukasus erfassen würde.

Den gleichen Gedankengang verfolgend, möchte ich mir erlauben, hierbei auch den National-Sozialismus in seinen Bestrebungen überhaupt zu berühren. Mir scheint, dass der National-Sozialismus sich nur wird behaupten können, wenn er über den Rahmen einer rein deutschen Bewegung hinausgehend, gewissermassen einen <u>internationalen</u> Charakter annimmt.

Heute schon und ebenso in Zukunft wäre Osteuropa als ein starker Rückhalt an Verteidigungskräften für Deutschland zu betrachten. Ein Zusammengehen mit Ost-Europa ist für Deutschland durchaus erwünscht, doch ist dies nur möglich, wenn innerhalb der inzwischen

entstandenen nationalen Staaten sich Regierungen bilden, die ihrer ganzen Richtung und ihren Zielen nach miteinander harmonieren.

Als Mittel, dies zu erreichen kann zweifellos nur der National-Sozialismus dienen.

Doch wird es dem National-Sozialismus nur möglich sein, die vom Bolschewismus beherrschten Gebiete zu erobern, wenn es ihm zuvor gelingt einen festen Gürtel nationalsozialistischer gerichteten Grenzstaaten, – wie Finnland, Estland, Litauen – Weissrussland, Lettland, Galyzien, Rumänien und Bulgarien um Sowjetrussland zu schliessen.

In dieser Weise gebildete nationalsozialistische Stützpunkte und Zentralen, wie Finnland, Estland, Lettland würden den Grossrussen in ihrem Kampf gegen den Bolschewismus eine Anlehnungsmöglichkeit gewähren und erst die Vorbedingung einer Übertragung des National-Sozialismus auch nach Grossrussland schaffen.

Der National-Sozialismus in Galyzien, Rumänien und Bulgarien würde wiederum den ukrainischen Nationalsozialisten, d[as] h[eißt] der Ukrainischen Nationalen Kosakenvereinigung, die Möglichkeit geben, das ganze Gebiet der Ukraine und der Schwarzmeerstaaten zu umfassen. Dies wäre der Weg, welcher am sichersten zu einer Umwälzung von innen heraus führen kann. In diesem Fall aber wäre es Aufgabe der Zentral-Gruppe, d[as] h[eißt] der Deutschen Nationalsozialistischen Partei, die Initiative zur Einberufung der ersten Nationale zu ergreifen.

Damit würde der National-Sozialismus gewissermassen der Internationale ein gleichwertiges Gegengewicht halten und dieser entgegengestellt werden können.

Durch Einberufung einer solchen Nationale im Gegensatz zur Internationale liesse sich auch im Verein der Abgeordneten der verschiedenen nationalsozialistischen Einheiten die nationalsozialistische Bewegung in weltpolitischem, d. h. internationalem Maasstabe vorbereiten, wofür sich dem National-Sozialismus zur Zeit die günstigsten Aussichten bieten.

Штемпель-печатка:
Ukrain[ische] Nationale Kosakenvereinigung
München, Arcostraße 8/III

І. Полтавець-Остряниця (підпис)

Bundesarchiv Koblenz. Hitler, Adolf (1889-1945). Nahlass. Nr. 1128. Blätter 4089-4100.

Переклад

Таємно.

Огляд сучасного стану та взаємовідносин усередині
Українського Національного Козацького Товариства.

10 квітня 1923 року.

Українське Національне Козацьке Товариство розбудовує свою діяльність на підставі Резолюцій Загально Українського Козацького Конгресу від 3-го жовтня 1917 року. На сьогоднішній день, як організація, яка знаходиться та діє на території України, Товариство нараховує 50 000 членів.

Як власне бойова організація, Товариство вже тоді мало споріднений з фашизмом характер та відіграло вирішальну роль у відродженні Гетьманату в Україні 1918 року.

Після повалення Гетьмана (4. вересня 1920 року) Українське Національне Козацьке Товариство перенесло свою діяльність за кордон, де продовжувало діяти під керівництвом свого первинного організатора, Військового Отамана (Головнокомандувача Козацького Війська), полковника фон Полтавця-Остряниці.

Після певного підготовчого періоду, Товариство сформувалося як військово-політична організація, що приєдналася до програми та цілей націонал-соціалізму та фашизму. Оскільки Товариство знайшло в цьому напрямку жваву підтримку з боку німецьких національних кіл, воно обрало Мюнхен як тимчасову відправну точку своєї діяльності, звідки розпочало діяльність із організації українських національних кіл як серед емігрантів, так і на території України.

Певного гальмування роботи Українське Національне Козацьке Товариство зазнало внаслідок впливу тимчасової участі групи полковника Василя Вишиваного, чия діяльність, як з,ясувалося невдовзі, мала більше негативних, ніж позитивних наслідків для спільної роботи Об'єднання. В. Вишиваний та його послідовники бажали служити Національному Козацькому Товариству лише заради того аби з його допомогою прокласти шлях для панування над Україною. Вишиваний проте не мав реального авторитету серед українських національних кіл, що видно з того, що після розриву з Українським Національним Козацьким Товариством він був повністю забутий.

На даний час сфера впливу Українського Національного Козацького Товариства розповсюджується на:

I. Мюнхен.

В Мюнхені з 1-го березня цього року було відкрито Головну Канцелярію Українського Національного Козацького Товариства, так само в Мюнхені знаходиться місце осідку Ради Української Генеральної Старшини – законодавчого органу та центральної організації, яка має розглядатися в якості провідної інституції козацтва.

Звідси воно *(Товариство – Д. Б.)* підтримує наступні зв'язки:

II. з Берліном.

Представником Українського Національного Козацького Товариства в Берліні та водночас видавцем газети Товариства, яка виходить під назвою «Український козак», є полковник Новохацький. Останнім часом він встановив зв'язки з усіма українськими організаціями Берліна, а також із українськими організаціями в німецьких таборах військовополонених.

Він особисто заснував філії Українського Національного Козацького Товариства в таборах «Вюнсдорф» та «Зальцведель», до складу яких належать 200–250 козаків та офіцерів. Він повідомляє нам, що до результатів його роботи належать новий журнал («Український козак») з його відверто національною та антиєврейською позицією, що справив сильний вплив як серед Берлінської колонії українських емігрантів, так і в таборах (*військовополонених – Д. Б.*), внаслідок чого 3/4 їхньої загальної кількості варто розглядати як однодумців, завдяки чому ми можемо розраховувати на певний успіх у досягненні визначених нами цілей, якщо нам вдасться притягнути на свій бік всі енергійні елементи.

Доказом того, що газета дійсно має значний вплив, є та обставина, що комуністи здійснили замах на полковника Новохацького, коли той повертався з Козацьких Зборів у таборі Вюнсдорф. Також з Берліна та таборів військовополонених надходить багато листів з висловленням подібних думок, де містяться прохання про доставку газети в максимальній чисельності, щоб забезпечити її якнайширше подальше розповсюдження.

III. Данциг.

Зв'язки з Данцигом підтримуються через полковника Павлюка, який очолює місцеву Українську Організацію.

Організація в Данцигу не має особливого значення, однак інтересує нас остільки, оскільки вона переслідує ті ж самі цілі, що й ми. Окрім того, через цю організацію ми підтримуємо зв'язки з Батьківщиною, а також з інтернованими частинами Української Армії, що знаходяться у Польщі.

IV. Прага.

Наш уповноважений в Празі підполковник Горбанюк, який водночас є уповноваженим Всеукраїнського Центрального Повстанського Комітету, який отримав від Комітету повноваження підтримувати зв'язок з усіма національними спілками за кордоном, а також із зарубіжними національними об'єднаннями, які в такий самий спосіб ставлять перед собою завдання боротьби з Інтернаціоналом.

Відносини з підполковником Горбанюком є для нас дуже важливими, оскільки вони дозволяють нам підтримувати безпосередній контакт з головним центром повстанського руху.

В кінці квітня або на початку травня Горбанюк має відвідати Україну з метою інформування Центрального Комітету про стан національного руху за кордоном. Перед від'їздом він бажає проконсультуватися зі мною, оскільки переконаний, що під час свого перебування в Україні йому вдасться встановити міцні стосунки між Всеукраїнським центральним повстанським комітетом та Українським Національним Козацьким Товариством.

Під час перебування в Празі йому вдалося створити національні об'єднання серед українських студентів та інтернованих військовополонених, що перебували в Чехословаччині.

Докладну доповідь про те, що йому вдалося зробити, він планує зробити мені найближчим часом.

V. Каліш.

Нашим уповноваженим в м. Каліш та водночас ініціатором місцевої роботи є генерал Удовиченко. Раніше він був начальником штабу Української Армії та знаходився в безпосередніх відносинах з різними підрозділами та штабами Української Армії загальною кількістю 15 000 чоловік., які на сьогодні є інтернованими в Польщі. Його діяльність суттєво полегшує той факт, що його брат генерал Олександр Удовиченко є командуючим цієї Армії. Я з ним також знайомий.

Згідно з інформацією, яку надав мені генерал Удовиченко, ці війська є абсолютно національно свідомими. Газета «Український Козак» мала великий вплив та існує надія, що за допомоги командування ці військові частини також рішуче приєднаються до Українського Національного Козацького Товариства. На даний час з організацією вже повсюди співпрацюють невеличкі військові підрозділи.

Нам повідомляють, що в цих військах настільки добра дисципліна та міцний авторитет командного складу, що вони готові в разі потреби взяти участь у військовій компанії.

Сповна усвідомлюючи цю обставину, поляки та французи активно намагаються розділити та позбавити командування цю Армію. Згідно з останніми повідомленнями, поляки передбачають сформувати з інтернованих українців дивізію, яка має бути застосована проти литовців, а французи планують направити 200 офіцерів до Військової Академії в Парижі. На думку Удовиченка, ані перший, ані другий план не буде здійснено, оскільки війська виступають проти розділу та міцно тримаються разом. Однак тиск, який чинить Польща, є настільки потужним, що генерал Удовиченко пропонує так швидко як тільки можливо, перевести війська до іншої країни, що симпатизує Україні.

Петлюра втратив всю свою популярність і не має жодних прибічників ні серед народу, ані в військах.

Як висловився генерал Удовиченко, армію триматиме в руці той, хто в належний момент надасть їй допомогу, організує її та поведе проти ворога.

VI. Перемишль.

Наш уповноважений в Перемишлі генерал Неїло, котрий свого часу під моїм командуванням був начальником штабу Головної Канцелярії Української Армії, на сьогоднішній день Гетьманського Уряду.

На сьогоднішній день він зайнятий виключно організацією національних кіл Галичини.

Як повідомляє генерал Неїло, Українське Національне Козацьке Товариство та його програма знаходить найжвавішу підтримку серед населення.

Якщо Українське Національне Козацьке Товариство буде спроможне охопити своєю діяльністю всю Галичину, то при ненависті, що існує серед галицьких українців проти поляків, можна розраховувати на загальний вибух у Галичині.

Хоч генералові Неїлу й вдалося встановити відносини з низкою місцевих організацій та подекуди закласти підґрунтя для пропаганди та організації невеличких бойових підрозділів Українського Національного Козацького Товариства, брак коштів значно ускладнює його діяльність,

VII. Львів

Наші відносини зі Львовом здійснюються безпосередньо через Спілку Українського Студентства, яка заявила про визнання цілей та завдань Українського Національного Козацького Товариства та готовність взяти на себе діяльність по всій території Галичини за умови, що на першому етапі ми надамо інструкторів і принаймні тимчасово зможемо надати їй грошову підтримку. Спілка Українського Студентства в усякому разі є найактивнішою організацією, а також має широкі зв'язки з Україною.

VIII. Відень.

Діяльність українських організацій, що знаходяться у Відні, є суто дипломатичною та здійснюється під проводом доктора Галіпа, доктора Бігарія, доктора Андрієвського та професора Івасюка, завданням яких зокрема є ознайомлення зарубіжних національних кіл з українським питанням. Крім того вони знаходяться в тісних стосунках із українськими колами Відня, які надають їм інформацію про поточні події в національному русі України.

IX. Лозанна.

Нашим уповноваженим в Лозанні є доктор Степанковський, до завдань котрого належать і суто дипломатичні питання, котрі полягають в інформуванні зарубіжних кіл про українське питання.

X. Будапешт.

Представником Українського Національного Козацького Товариства в Будапешті є доктор Стасів (радник посольства України). Його завданням є підтримка відносин з угорськими національними колами.

XI. Балканські держави.

В Балканських державах над організацією Українського Національного Козацького Товариства працює доктор Горчинський, який крім того очолює Українське Товариство «Просвіта» в Загребі.

Діяльність доктора Горчинського розповсюджується передусім на українських військових, що належать до Армії Врангеля.

Згідно з останніми повідомленнями, тут теж можливо успішне проведення роботи, але тільки за умови матеріальної підтримки організації.

Оскільки різні військові підрозділи Армії Врангеля як в Сербії, так і в Болгарії розосереджені по країні, існує необхідність частих подорожей.

XII. Бухарест.

В Бухаресті над організацією Українського Національного Козацького Товариства працює український посол професор Мацієвич. Згідно з його останніми повідомленнями, Українське Національне Козацьке Товариство має тут значні успіхи, а його діяльність може бути легко перенесена на територію України, якщо центр організації буде перенесено ближче до українського кордону, а також будуть надані необхідні фінансові засоби. –Що стосується останнього, то професор Мацієвич сподівається отримати від уряду Румунії певні гарантії. В цьому питанні він просить мене про конкретні вказівки щодо того, в якому напрямку йому вести цю справу. Оскільки мені ще не було надано жодних матеріальних

гарантій щодо можливості перенесення Центрального керівництва Українського Національного Козацького Товариства до українського кордону, я відклав детальний розгляд усього питання, а також нинішньої ситуації там, до з'ясування сукупності всіх обставин.

На підтвердження думки Мацієвича стосовно перенесення діяльності Українського Національного Козацького Товариства на територію України надійшов лист отамана повстанців Катеринославської губернії Горбунова, в якому отаман підтвердив надходження до України нашої газети та водночас висловився за перенесення центрального керівництва ближче до території України.

XIII. Кишинів.

Тут знаходяться представники отамана Іскри – Рябоконь та Івановський, які виконують місію щодо підтримки постійного контакту з отаманом Іскрою, який знаходиться в цей час на території України з виконанням певних операцій та перебуває у відносинах договору з Українським Національним Козацьким Товариством.

На початку березня туди надійшли письмові розпорядження та звернення Іскри, з яких слідує, що він на той час знаходився в районі: Тирасполь – Рівне, та що отамани, які приєднались до нього, діяли в районі: Дубоссари – Балта – Ольвіополь – Новоукраїнка – Єлисаветград – Сідневка – Миколаїв – Одеса та в північнішому районі: Коростень – Чернігів – Київ – Фастів – Козятин.

На всі свої запити щодо розширення повстанського руху Іскра отримав конкретні інструкції та вказівки про те, що він повинен уникати непродуктивних дій та передусім звертати свою увагу на належну підготовку партизанської війни. Він також отримав наказ перш за все рішуче втримувати район Дністер – Кадима – Буг до моменту, коли полковник Горбунов увійде в безпосередній контакт із Всеукраїнським Центральним Повстанським Комітетом.

Висловлюючи зауваження стосовно виконаної нами роботи, я хотів би зокрема відзначити, що газета «Український Козак», яку ми видаємо, на сьогоднішній день вже розповсюджується в Україні та, згідно з повідомленнями, які доходять до нас, там має чимало прихильників через її антиєврейський та антибільшовицький характер.

Згідно з повідомленнями з України там також очікується, що навесні, після першої сівби, в будь-якому випадку відбудеться народне повстання.

Цілі націонал-соціалізму, які ми відстоюємо для України в формі національного козацького руху, безсумнівно, мають пробуджувати народну симпатію, тому видається цілком можливим що вони своїми гаслами гуртуватимуть маси для боротьби проти Інтернаціоналу.

В Галичині та на окупованих Польщею українських землях, внаслідок анексії Галичини поляками існують безпосередні передумови для повстання, а визвольний рух там вже розпочався.

На мою думку, в даний момент було би не важко очолити цей рух, що мало б принести чимало користі й було би можливо в тому випадку, якщо німецькі націоналісти були б в змозі підтримати цей рух матеріально та морально. Це було б легко здійснити, оскільки цей рух відповідає й інтересам Німеччини.

Якщо в цьому питанні існуватимуть позитивні наміри з боку Німеччини, ми будемо готові в будь-який момент здійснити необхідні кроки в цій справі та негайно викликати з Галичини відповідних людей для того, щоб розпочати організацію центрального керівництва повстанського руху Галичини.

Окрім цього, я хотів би з Вашого дозволу відзначити, що розпочата нами діяльність могла би бути ще більш успішною, якщо би нам вдалося створити в Мюнхені нечисленний, але добре функціонуючий центральний апарат:

а) обрати Мюнхен місцем осідку Ради Генеральної Козацької Старшини,

б) розширити склад існуючої тут Головної Канцелярії,

в) збільшити обсяг видання газети, яку ми видаємо,

г) публікувати різноманітні популярні видання, присвячені козацтву, націонал-соціалізму та іншим національним рухам,

та

е) підтримувати зв'язок із різноманітними об'єднаннями козацтва за кордоном, і передусім добре організувати рух в Україні, – для чого необхідно було би заснувати школу для інструкторів та пропагандистів в кількості близько 30-50 чоловік з двохмісячним курсом навчання, які пізніше були би здатні протягом півроку підготувати певну кількість людей, які б як у військовому, так і в практичному плані були би підготовлені для втілення ідей націонал-соціалізму та ведення партизанської війни.

В цих умовах ми в короткий термін і з незначними витратами змогли б розповсюдити наш вплив на Україну та Галичину, населення яких за своїм характером є найбільш енергійним серед усіх народів Східної Європи.

Такий добре організований рух буде розвиватися далі природним шляхом, зростаючи подібно до лавини, причому необхідно врахувати, що невдовзі він також має охопити войовниче населення Дону, Кубані, Тереку та Кавказу.

Продовжуючи цей хід думок, хотів би дозволити собі тут також торкнутися в цілому ідеології та завдань націонал-соціалізму. На мою думку, націонал-соціалізм зможе утвердитися лише тоді, коли він вийде поза межі суто німецького руху та набуде міжнародного характеру.

Як сьогодні, такі в майбутньому Східна Європа має розглядатися як міцна підтримка обороноздатності Німеччини. Для Німеччини має бути вкрай важливим зближення зі Східною Європою, однак це можливо лише тоді, коли в цих національних держав будуть створені уряди, що, узгодять між собою основні цілі та завдання.

Засобом для досягнення цієї мети, без сумніву, може бути тільки націонал-соціалізм.

Однак націонал-соціалізм зможе звільнити охоплені більшовизмом території лише тоді, коли йому вдасться замкнути навколо Радянського Союзу міцний пояс націонал-соціалістичних прикордонних держав – таких як Фінляндія, Естонія, Литва – Білорусь, Латвія, Галичина, Румунія та Болгарія.

Утворені в такий спосіб націонал-соціалістичні опорні пункти та центри як Фінляндія, Естонія, Латвія змогли б забезпечити великорусам можливість отримати союзників у боротьбі проти більшовизму та створили би передумови для перенесення націонал-соціалізму до Росії.

Націонал-соціалізм в Галичині, Румунії та Болгарії також надасть українським націоналістам, тобто Українському Національному Козацькому Товариству, можливість опанувати всю територію України та держав Чорноморського басейну. Це був би той шлях, який міг би призвести до перевороту. В такому випадку завданням Центральної Групи, тобто Німецької націонал-соціалістичної партії, було б узяти на себе ініціативу скликання першого Націоналу.

Таким чином націонал-соціалізм зможе певною мірою стати рівноцінною противагою Інтернаціоналу та протистояти йому.

Скликанням такого Націоналу для протидії Інтернаціоналу, в тому числі за участю представників різноманітних об'єднань націонал-соціалістичного руху, можна буде розгорнути націонал-соціалістичний рух у всесвітньому масштабі, що відкриє націонал-соціалізмові найкращі перспективи.

Штемпель-печатка:
Українське Національне Козацьке Товариство
Мюнхен, Аркоштрассе 8/III

І. Полтавець-Остряниця (підпис)

3.

27. Mai 1935 *(штемпель вхідної кореспонденції – Д. Б.)*

UKRAINISCHES KOSAKENTUM (UNAKOR)

Abt. HEERES-ATAMAN.

München, den 23. Mai 1935.

Seiner Excellenz
dem Führer und Kanzler des Deutschen Volkes
Adolf Hitler.

Durch die Wiedereinführung der Wehrhoheit in Deutschland wurde analog ein Teil des Versailler-Vertrages ausser Kraft gesetzt und dank der Tatkraft Ew. Excellenz ist das Deutsche Volk in der Lage seine Rechte und Grenzen zu verteidigen und irgendwelche feindliche Bestrebungen mit der Waffe in der Hand niederzuschlagen.

Das Ukrainische Kosakentum hat es sich seit 1917 zur Aufgabe gestellt eine wirtschaftliche und politische Annäherung zwischen Deutschland und der Ukraine herbeizuführen, zumal einwandfrei feststeht, daß die Wege des Deutschen und Ukrainischen Volkes in ein- und derselben Richtung verlaufen. Seit 1920 kämpfte das Ukrainische Kosakentum in Verbindung mit der NSDAP gegen die Feinde der nationalsozialistischen Weltanschauung. Zum gleichen Zeitpunkt waren die Angehörigen des Russischen Volkes, die wie wir in der Emigration verweilen, in den Reihen der französischen und tschechischen Armeen tätig, die den Weltkrieg als noch nicht beendet betrachteten.

Im Namen des Ukrainischen Kosakentum erkläre ich, daß der Vertrag von BREST-LITOWSK, nach welchem Deutschland und die Ukraine zu Verbündeten geworden sind, auch weiterhin für das Ukrainische Kosakenvolk rechtsgültig ist.

Sollte Deutschland von irgendwelcher Seite angegriffen werden, ist das Ukrainische Kosakentum bereit, sofort mitzukämpfen in den Reihen des Deutschen Heeres.

Ich stelle hiermit alle waffen- und kampffähigen Angehörige des Ukrainischen Kosakentums, die sich in Deutschland und im Ausland befinden, zur Disposition Ew. Excellenz. Der Eintritt von Angehörigen des Ukrainischen Kosakentums in das Deutsche Heer ist durch das Gesetz (Deutsches Wehrgesetz vom 21. V. 1935) lt. § 18, Abt. IV. ermöglicht, welcher lautet:

Wer die deutsche Reichsangehörigkeit nicht besitzt, bedarf zum Eintritt in ein Wehrdienstverhältnis der Genehmigung des Führers und Reichskanzlers, der die Befugnis zur Genehmigung dem Reichskriegsminister übertragen kann.

Die technische Durchführung der Registrierung der Angehörigen des Ukrainischen Kosakentums kann bei angesetzten Verhandlungen festgelegt werden.

HEIL DEUTSCHLAND! HEIL DIE UKRAINE!

HEERES-ATAMAN
d. UKRAINISCHEN KOSAKENTUMS.
(підпис)
Iwan Poltawetz v. Ostranitza.

(підпис)
I. Woloschyn
Stabsleiter

(підпис)
W. Zolotarenko
Adjutant

Brief-Adresse:
I. Poltawetz v. Ostranitza
München 13
Nordendstr. 1

Bundesarchiv Koblenz. R 43 Reichskanzlei. I / 155. Blätter 162–163.

Переклад

27 травня 1935 *(штемпель вхідної кореспонденції – Д. Б.)*

Українське Козацтво (УНАКОР)
(УНАКОР – Український Національний Козацький Рух – Д. Б.)

Відділ Військового Отамана

Мюнхен, 23 травня 1935 року.

Його Ексцеленції
Вождеві та Канцлеру Німецького Народу
Адольфу Гітлеру

Ваша Ексцеленція!

Відновленням військового суверенітету Німеччини була анульована частина Версальської угоди, і завдяки Вашій енергії Німецький народ тепер в стані захистити свої права та кордони й зі зброєю в руках зруйнувати будь-які ворожі підступи.

Українське Козацтво з 1917 року поставило собі завданням досягти економічного та політичного зближення між Німеччиною та Україною, оскільки не має жодного сумніву в тому що шляхи німецького та українського народів йдуть в одному напрямку. З 1920 року Українське Козацтво у взаємодії з НСДАП боролося проти ворогів націонал-соціалістичного світогляду. В той самий час представники російського народу, які як і ми перебували в еміграції, служили в лавах французької та чеської армій та вважали світову війну все ще не закінченою.

Від імені Українського Козацтва я заявляю, що Брест-Литовський договір, згідно з яким Німеччина та Україна стали союзниками, залишається чинним для Українського Козацького Народу.

Якщо Німеччина зазнає нападу з будь-якого боку, Українське Козацтво буде готовим воювати в лавах німецької армії.

Даним актом я передаю до Вашого розпорядження всіх озброєних та боєздатних представників Українського Козацтва, що перебувають в Німеччині та за кордоном.

Вступ представників Українського Козацтва до німецького війська здійснюється згідно закону (Закон Німеччини про військову повинність від 21. V. 1935 року). Це дозволяє його § 18, розділ IV, в якому зазначено:

Той, хто не має німецького громадянства, для вступу в правовідносини, пов’язані з військовою службою, повинен отримати дозвіл у фюрера та рейхсканцлера, який може передати імперському військовому міністру повноваження на надання відповідного дозволу.

Технічні особливості реалізації реєстрації представників Українського Козацтва можуть бути визначені на подальших переговорах.

Слава Німеччині! Слава Україні!

Військовий Отаман Українського Козацтва
(підпис)
Іван Полтавець фон Остряниця

(підпис)
І. Волошин
Начальник штабу

(підпис)
В. Золотаренко
Ад’ютант

Поштова адреса:
І. Полтавець фон Остряниця
Мюнхен 13
Нордендштрассе 1.

Джерела та література

1. Боряк Т. Г. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945-2010): [монографія] / Тетяна Боряк ; М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – Ніжин : Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. – 544 с.
2. Бурім Д. В., Кураєв О. О., Мицик Ю. А., Себта Т. М. Архівна і бібліотечна україніка в Німеччині // Українська архівна енциклопедія. – К., 2008. – С. 109-114.
3. Бурім Д. В. Організація українських націоналістів і Гетьманський центр в боротьбі за Український науковий інститут в Берліні та позиція німецьких урядових кіл (1933 р.) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія» Вип. 7-8 Український консерватизм і гетьманський рух: Історія, ідеологія, політика / Гол. ред. Ю. І. Терещенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2005. – С. 185-195.
4. Бурім Д. В. Створення Української установи довіри в Німецькій імперії: політика урядових кіл Німеччини та українська політична еміграція (1938-1945) // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2010. – Вип. 15. – С. 591-618.
5. Бурім Д. В., Кураєв О. О., Мицик Ю. А., Себта Т. М. Україніка в архівах і бібліотеках Німеччини // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2007. – Том 15. – С. 141-147.
6. Вячеслав Липинський Архів Том 6. Листи Дмитра Дорошенка до Вячеслава Липинського. Редактор І. Коровицький. – Філадельфія, 1973. – 452 с.
7. Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / Редкол.: В. Верига та ін. – Т. 1. 1927-1930 / Упоряд. Ю. Черченко, О. Кучерук. – 480 с.
8. Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / Редкол.: В. Верига та ін. – Т. 2. Ч. 2. Листування Є. Коновальця з Д. Андріївським / Упоряд.: Ю. Черченко. Наук. ред. Н. Миронець. – К. : Вид-во імені Олени Теліги, 2007. – 536 с.
9. Дорошенко Д. І. Мої спомини про недавнє-минуле (1914-1920). – Мюнхен : Українське Видавництво, 1969. – 544 с.
10. Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен : Видання Фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. – 1020 с.
11. Ідеологія українського вільного козацтва «УНАКОР», б. м., 1936.
12. Каменецький І. Українське питання в німецькій зовнішній політиці між двома світовими війнами // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен : Видання Фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. – С. 851-882.
13. Кентій А. В. Нариси історії Організації Українських Націоналістів (1929-1941 рр.). – К., 1998. – 200 с.
14. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Наукове товариство імені Тараса Шевченка у Львові, 1993. – 660 с.
15. Кривець Н. В. Українсько-німецькі відносини: політика, дипломатія, економіка. 1918-1933 рр. – К. : Інститут історії України, 2008. – 322 с.
16. Кучерук О. Рико Ярий – загадка ОУН. – Львів : ЛА «ПІРАМІДА», 2005. – 212 с.: 74 іл.
17. Лободаєв В. М. Революційна стихія. Вільнокозацький рух в Україні 1917-1918 рр.: Наукове видання. – К. : Темпора, 2010. – 672 с.: іл.
18. Нетреба Ю. Б. Протистояння дипломатичних представництв УСРР та УНР в Німеччині (1921-1922). – К. : Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2012. – 204 с.
19. Осташко Т. Український козацький рух в еміграції (1919-1939) // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». – Випуск 4. – К., 2000. – С. 285-294.
20. Осташко Т. Українські монархічні сили в еміграції на початку 20-х років за даними дипломатичної служби УНР // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий науковий збірник. – К., 2002. – Вип. 5.
21. Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008. – 688 с.
22. Піскун В. М. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки XX століття): Монографія. – К. : «МП Леся», 2006. – 672 с.: іл.
23. Срібняк І. В. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 1999. – 296 с.
24. Терещенко Ю., Осташко Т. Український патріот з династії Габсбургів : Науково-документальне видання. – Київ : Темпора, 2008. – 382 с.: іл.
25. Тимченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921): Наукове видання. – К. : Темпора, 2007. – 536 с.: іл.
26. Трощинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / НАН України. Інститут соціології ; Відп. ред. В. Б. Євтух. – К. : Інтел, 1994. – 260 с.
27. Українська політична еміграція 1919-1945: Документи і матеріали / Упорядники: В. С. Лозицький (голова) та ін. Редколегія: Ю. А. Левенець (співголова), В. А. Смолій (співголова) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 2008. – 928 с. + 16 с. іл.

28. Українські дипломатичні представництва в Німеччині (1918-1922): Документи і матеріали / Упор. В. М. Даниленко, Н. В. Кривець. – К. : Смолоскип, 2012. – 592 с.: іл.
29. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в місті Києві, ф. 3619 Посольство Української Народної Республіки в Німеччині, м. Берлін, оп. 3, спр. 11.
30. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в м. Києві, ф. 4426 Отаман закордонної зимової станиці Українського національного козачого товариства в Північній і Південній Америці, м. Нью-Йорк, оп. 1, спр. 10.
31. Bundesarchiv Koblenz. Hitler, Adolf (1889-1945). Nahlass. Nr. 1128. Blätter 4088-4100.
32. Bundesarchiv Koblenz. R 43 Reichskanzlei. I / 155. Blätter 162-163.
33. Dodenhoeft, Bettina Laßt mich nach Rußland heim: russische Emigranten in Deutschland von 1918 bis 1945. – Frankfort am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien, 1993. – 338 s.
34. Golczewski, Frank Deutsche und Ukrainer. 1914-1939. – Paderborn; München; Wien; Zürich, 2010. – 1085 S.

Рецензенти: Багмет М. О., д.і.н., проф.
Сінкевич Є. Г., д.і.н., проф.

© Бурім Д. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 30.12.2012 р.